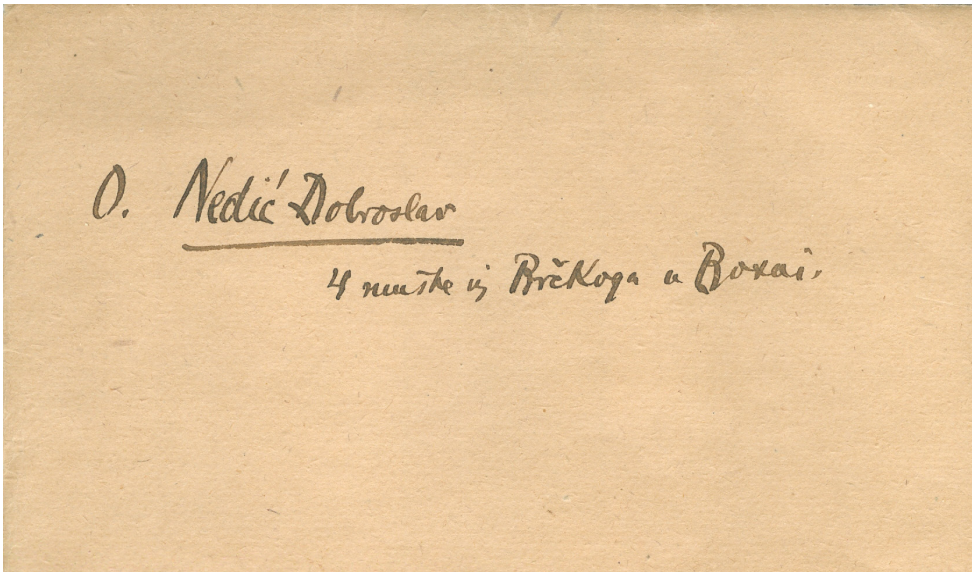
ČETIRI MUŠKE PJESME IZ BRČKOGA U BOSNI

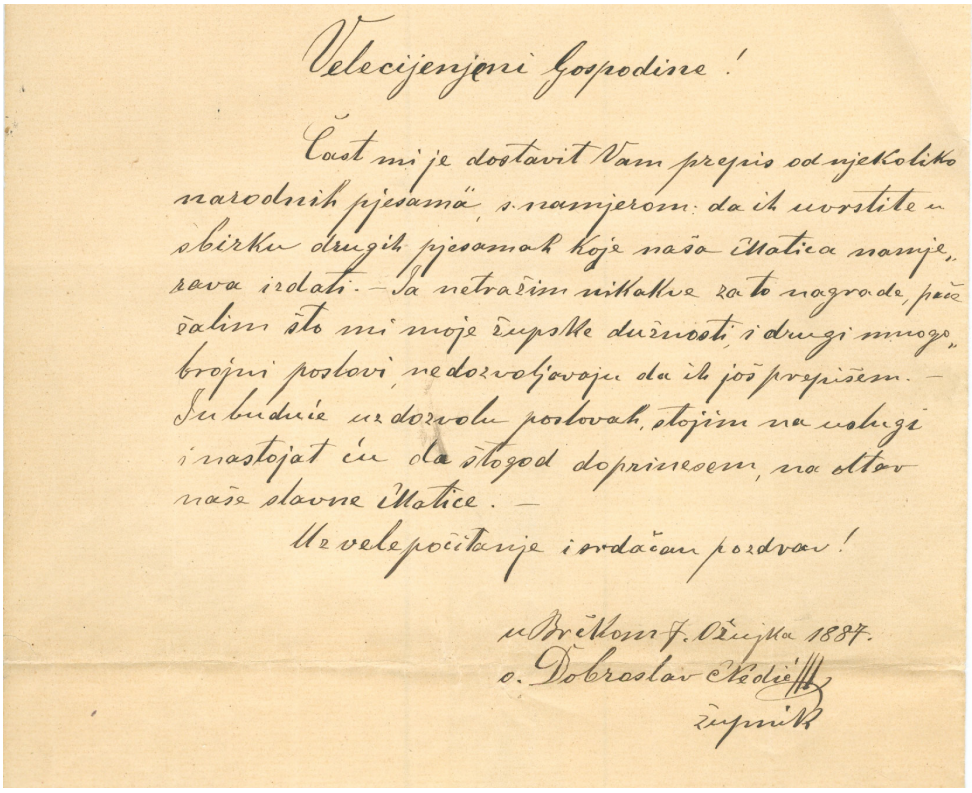
(1887.)

Dobroslav Bono Nedić

O. Nedić Dobroslav

4 muške iz Brčkoga u Bosni,

Velecijenjeni Gospodine!

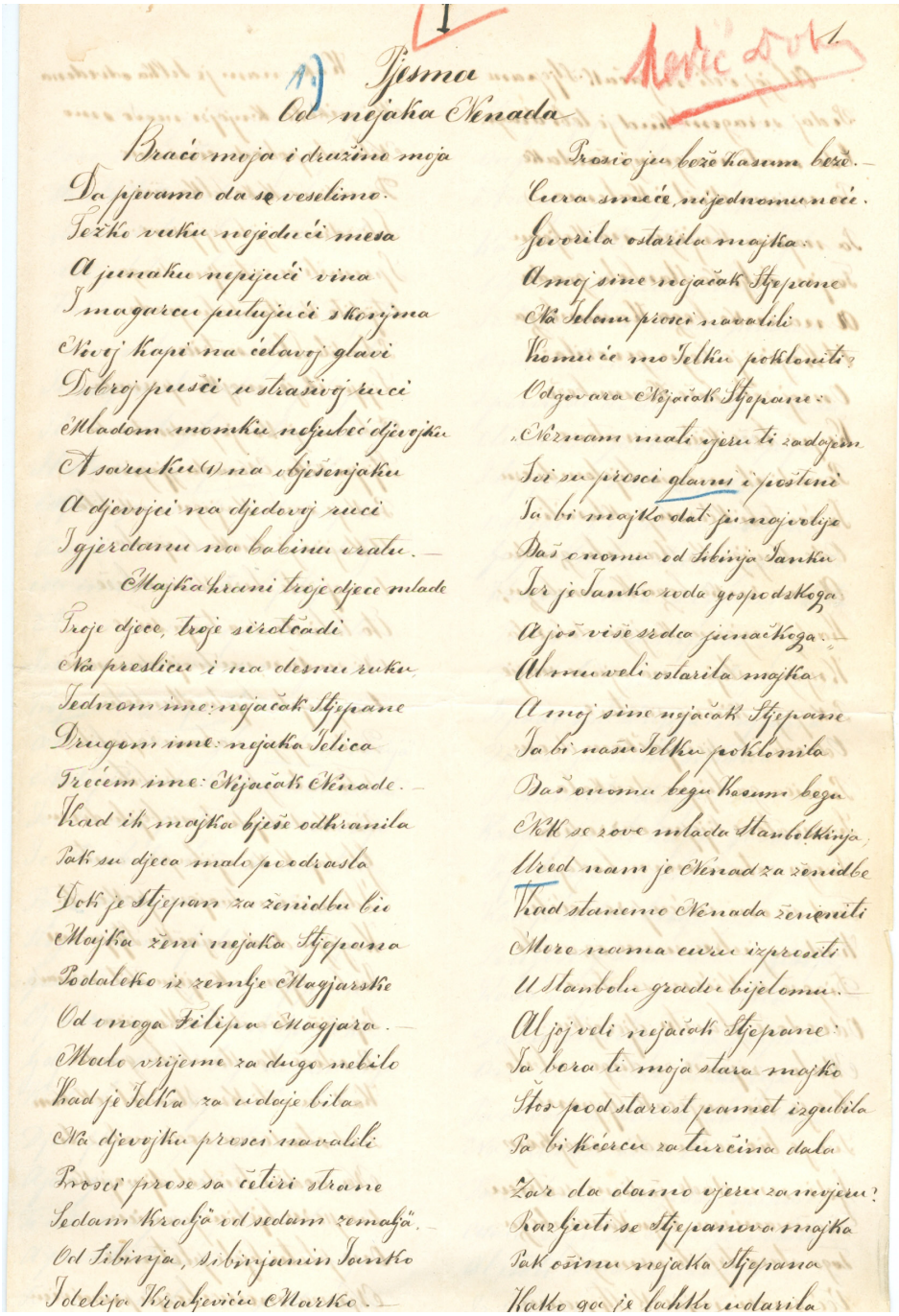
Čast mi je dostavit Vam prepis od nekoliko narodnih pjesama, s namjerom da ih uvrstite u sbirku drugih pjesama koje naša Matica namjerava izdati. — Ja netražim nikakve zato nagrade, premda sam što mi moje župske dužnosti, i drugi mnogobrojni poslovi, nedozvoljavaju da ih još prepišem. — Ja budući uz dozvolu poslovah, stojim na usluzi i nastojat ću da štogod doprinesem, na oltar naše slavne Matice. —

Uz velepočitanje i srdačan pozdrav!

u Brčkom 7. Ožujka 1887.

o. Dobroslav Nedić

župnik

Pjesma
Od nejaka Ženada

Braći moja i družino moja
Da pjevamo da se veselimo.
Težke ruke nejedući mesa
A junake nepijući vina
I magarce putujući skorjma
Nivej kapi na čelavoj glavi
Debroj pušci u strašivoj ruci
Mladom monku nejubić djevojku
A saruku u na zbješenjaku
A djevojci na djedovoj ruci
I gjerdanu na babinu vratu. —
Majka hrani troje djece mlade
Troje djece, troje sirotčadi
Na preslicu i na desnu ruku
Jednom ime: nejačak Stjepane
Drugom ime: nejaka Jelica
Trećem ime: Stjačak Ženade. —
Kad ih majka bješe odhranila
Pak su djeca malo porastla
Doki je Stjepan za ženidbu bio
Majka ženi nejaka Stjepana
Podaleko iz zemlje Magjarske
Od onoga Filipa Magjara. —
Malo vrijeme za dugo nebilo
Kad je Jelka za udaje bila
Na djevojku proci navalili
Proci prose sa četiri strane
Sedam Kraljà od sedam zemaljà. —
Od Sibinja, sibinjanin Janko
Jedelbeja Krakewića Marko. —
Prosio je božje hasnu bože. —
Cura smeće, nijednomu neće.
Govorila ostarila majka:
A moj sine nejačak Stjepane
Na Jelcu proci navalili
Komu će mi Jelku poklonit?
Odgovara Nejačak Stjepane:
„Neznam mali njemu ti zadojem
Ili su proci glavni i pošteni
Da bi majko dal ju najvolja
Baš onomu od Sibinja Janka
Jer je Janko roda gospodskoga
A još više srdca junačkoga. —
Al mu veli ostarila majka
A moj sine nejačak Stjepane
Da bi našu Jelku poklonila
Baš onomu begu hasnu begu
Kk se rove mlada Stanbeltkinja
Ured nam je Ženad za ženidbe
Kad stanemo Ženada ženiti
Mere nama cure izprositi
U Stanbolu gradu bijelomu. —
Al joj veli nejačak Stjepane:
Ja bora ti moja stara majko
Stos pod starost pamet izgubila
Da bi kćerce za turčina dala
Zar da damo vjeru za nevjeru?
Razljuti se Stjepanova majka
Pak ošinu nejaka Stjepana
Kakko go je šahtke udarila

1. Od nejaka Nenada

Braćo moja i družino moja,
da pjevamo, da se veselimo.
Težko vuku ne jedući mesa,
a junaku ne pijući vina
i magarcu putujući s konj'ma,
novoj kapi na ćelavoj glavi,
dobroj pušci u strašivoj ruci,
mladom momku ne ljubeć djevojku,
a saruku[38] na obješenjaku,
a djevojci na djedovoj ruci,
i gjerdanu na babinu vratu.
Majka hrani troje djece mlade,
troje djece, troje sirotčadi,
na preslicu i na desnu ruku.
Jednom ime: nejačak Stjepane;
Drugom ime: nejaka Jelica;
Trećem ime: nejačak Nenade.
Kad ih majka bješe odhranila
pak su djeca malo poodrasla,
dok je Stjepan za ženidbu bio,
majka ženi nejaka Stjepana,
podaleko iz zemlje Magjarske,
od onoga Filipa Magjara.
Malo vrijeme za dugo ne bilo,
kad je Jelka za udaju bila,
na djevojku prosci navalili.
Prosci prose sa četiri strane,
sedam kralja od sedam zemalja.
Od Sibinja Sibinjanin Janko
i delija Kraljeviću Marko.
Od Stanbola grada bijeloga
prosio ju beže Kasum beže.
Cura smeće, nijednomu neće.
Govorila ostarila majka:

[38] *turban* (op. Nedić)

"A moj sine, nejačak Stjepane,
na Jelenu prosci navalili,
komu ćemo Jelku pokloniti?"
Odgovara nejačak Stjepane:
"Ne znam, mati, vjeru ti zadajem,
svi su prosci glavni i pošteni!
Ja bi, majko, dat ju najvolijo
baš onomu od Sibinja Janku
jer je Janko roda gospodskoga,
a još više srdca junačkoga."
Al mu veli ostarila majka:
"A, moj sine, nejačak Stjepane,
ja bi našu Jelku poklonila
baš onomu begu Kasum begu,
nek se zove mlada Stanbolkinja.
Ured nam je Nenad za ženidbe,
kad stanemo Nenada ženiti,
more nama curu izprositi
u Stanbolu, gradu bijelomu."
Al joj veli nejačak Stjepane:
"Ja, borati, moja stara majko,
što s' pod starost pamet izgubila,
pa bi kćercu za Turčina dala,
zar da damo vjeru za nevjeru?"
Razljuti se Stjepanova majka
pak ošinu nejaka Stjepana.
Kako ga je lahko udarila,
dva mu mlaza krvi poletila,
dva mu bijela pokrutila zuba.
Al joj veli nejačak Stjepane:
"Podaj s vragom, kud je tebi drago!"
Ode mati na gornje čardake
pa uzima divit i kalema,
pa napisa knjigu na koljenu
ter ju šalje ka Stanbolu gradu,
a na ruke bega Kasum bega.
U knjizi je begu govorila:
"O, moj zete, beže Kasum beže,

kupi beže kićene svatove,
povedi ih momu bijelom dvoru,
ja ću tebi kćercu pokloniti."
Ode knjiga ka Stanbolu gradu,
a na ruke begu Kasum begu.
Kad je njemu knjiga dolazila,
knjigu štije, a na nju se smije.
Pokupijo kićene svatove,
odvede ih djevojačkom dvoru.
Punica ga lijepo dočekala,
sve svatove lijepo razredila,
svoga zeta u novu hodaju,
tud su oni noćcu prenoćili.
Kad u jutru sunce ogranilo
digoše se kićeni svatovi,
odvedoše glavitu djevojku.
Malo vrijeme za dugo ne bilo,
sve je bio nejačak Stjepane,
sve je bio u zavadi s majkom,
gdi mu dade jedinu sestricu
dušmaninu begu Kasum begu.
Toga stara trpiti ne mogla,
već govori nejačak Stjepanu:
"Moja djeca, Stjepo i Nenade,
evo ima sedam godinica
kako nam je Jelka odvedena,
mi nikako k njojzi ne odosmo
niti zetu pohode činismo
da vidimo kako Jelka živi,
je li zdravo i je li joj pravo.
Spremite se zato djeco draga,
otijdite ka Stanbolu gradu,
pohodite Jelicu sestricu."
Lijepo ih je majka opremila,
dobre im je konje podmetnula,
Stjepi vilu, Nenadu gjogina.
Pak je onda knjigu nakitila,
u knjizi je kučka besjedila:

"O, moj zete, beže Kasum beže,
eto tebi do dva tvoja šure,
nisu šure, već tvoji dušmani.
Oni prijete bijelu Stanbolu
da će njega vatrom zapaliti,
tebi zete glavu odrubiti.
Već kad dojdu tvom bijelu dvoru,
gledaj kako njiha prevariti
i desnicom tvojom pokoriti."
Knjigu dade nejačku Stjepanu
jerbo Stjepan knjigu štit ne znade.
Pojašiše dva dobra konjica
pa odoše ka Stanbolu gradu.
Kad su išli kroz Stanbol sokakom,
tud studenu vodu nalazili,
na vodici tridest djevojaka,
one peru bjelicu pšenicu,
one pletu bijele pletenice.
Njima momci Božju pomoć viču,
one njima zdravljem prehvatile.
Njiha pita nejačak Stjepane:
"Bora vama, tridest djevojaka,
što ste tako vrlo ostarile
pa se niste mlade razudale,
već pletete bijele pletenice?
Kakva vam je muka dodijala
da se mlade niste poudale?
Il nejmate ruha bijeloga
il nejmate glavnih mušterija
il ste rano sjerote ostale?"
Njem govori tridest djevojaka:
"Projdi nas se, neznana delijo.
Mi imamo ruha bijeloga,
a mi nismo sjerote ostale
jer imamo, neznani junače,
koja otca, koja staru majku,
al nejmamo glavnih mušterija
nit jih mlade moremo imati

jerbo nas je dušman zarobijo,
iz Stanbola beže Kasum beže
pa je nama sreću ukinuo,
stoga nama fale mušterije."
Govori im nejačak Stjepane:
"Oj, bora vam, tridest djevojaka,
gdje su dvori bega Kasum bega,
kako bi ih mogo nalaziti?"
Djevojke mu po istini kažu:
"Ajde gori širokim sokakom,
tu ćeš naći prebijelu kulu,
a pred kulom kamenu avliju.
Sva je kula limom pokrivena,
na vrh kule od zlata jabuka,
u jabuci alem kamen dragi."
Kad je Stjepo riječi razumijo,
on podbode debela konjica,
a za njime nejačak Nikola.
Kad su bili blizu kule bijele,
ugleda ih Jelica sestrica,
iz čardaka sa demir pendžera.
Ona sleti na mermu avliju
i poznade do dva brata mlada,
otvori im gvozdenu kapiju
i lijepo ih seka dočekala:
odvede ih u gornje čardake,
gosposku im večeru spremala.
Kad su braća za trpezom bila,
pruži ruku nejačak Stjepane
da dobavi jednu kupu vina,
izpade mu knjiga iz njedara.
Dobavi ju Jelica sestrica
i razmota knjigu šarovitu:
kada vidje što knjiga govori,
poji bratju vinom i rakijom.
Kad je sestra bratju opojila,
polegoše glavom brez uzglavlja.
Kada vidje, kuja ju rodila,

da su braća pijana pospala,
ona uze težke bukagije
pa okova do dva brata mlada,
na ruke im stavi lisičine
da se branit ni jedan ne more.
Malo vrijeme za dugo ne bilo,
al eto ti bega iz planine,
iz planine iz šumske lovine.
Daleko ga ljuba ugledala,
još se dalje pred njeg izšetala
pa govori begu Kasum begu:
"Dobro došo, dragi gospodare,
jesi l' mi se beže umorijo,
jesi l' štogod lova ulovijo?"
Odgovara beže Kasum beže:
"Nisam, ljubo, ti mi živa bila,
ništa nisam danas ulovijo."
Al mu veli previjerna ljuba:
"Ja sam beže jedna ženska glava,
ženska glava kod popreta tvoga,
ja ti čuvam lonce kod ognjišta
pak sam ti ja lova ulovila,
ulovila do dva tvoja šure,
nisu šure, već tvoji dušmani."
To je begu vrlo milo bilo,
i on ide dvoru bijelomu
pa on pita vjerenicu ljubu:
"Gje su, ljubo, do dva moja šure
da se idem s njima zagrliti,
zagrliti, pak jih izljubiti,
za junačko zdravlje upitati?"
Al mu veli vjerenica ljuba:
"Ne budali, beže Kasum beže,
nisu ono do dva tvoja šure
već su ono zakleti dušmani."
Pa mu dade knjigu iz njedara.
Kad beg vidje što mu knjiga kaže
vrlo se je beže zamislijo.

On pomišlja na svakake misli,
je l' moguće ili je oklama
pa govori previjernoj ljubi:
"Moja ljubo, ti mi živa bila,
ja to ljubo vjerovat ne mogu,
ja ću pustit do dva moja šure,
neka idu dvoru bijelome,
nek vesele ostarjelu majku."
Ljuba mu se hvata oko vrata
pa govori begu Kasum begu:
"Nemoj beže, ja ti živa bila,
ti ne puštaj iz rukuh dušmana,
najposli će usijat ti glavu.
Izvedi ih na mermer avliju,
izvadi im po dva oka vrana,
opremi jim debele konjice,
pošalji ih dvoru bijelomu."
Kad se begu na ino ne može,
izvede ih na mermer avliju,
izvadi jim po dva oka vrana,
opremi jim pretile konjice
pak jih spremi dvoru bijelome.
Kad su bili blizu svoga dvora,
ugleda ih ljuba Stjepanova
pak se pred njih mlada izšetala.
Kad ugleda nejaka Stjepana
i djevera mladjahna Nikolu,
da su njima oči povadite,
ciknu ona kao ljuta guja,
skide s konjah do dva brata mlada
pa ih vodi u gornje čardake,
pa ih hrani i oda zla brani.
Malo vrijeme za dugo ne bilo,
u Stjepe se čedo porodilo.
Majka čini veliko veselje,
lijepo mu je ime postavila,
lijepo ime, nejačak Nenade,
kom se nije majka ni nadala.

To je babi vrlo mrsko bilo,
ona piše listak knjige bijele
pak ga šalje ka Stanbolu gradu,
a na ruke begu Kasum begu.
U knjigi je kuja govorila:
"O, moj zete, beže Kasum beže,
da ti znadeš, mati te rodila
kakvo se je štene okotilo
u mojega nejaka Stjepana,
smrt bi isko sebi ili njemu.
Neka znadeš, zete, dobro moje,
do dvadeset i manje godina
ono će se tebi osvetiti
i tvoju će kulu porobiti,
a tebe će glavom rastaviti
pak će mene staru ucvijeliti.
Već čuješ li, moj zete jedini?
Poteži se momu bijelu dvoru
i ti gledaj po noći mi doći.
Ukrašću ti štene materino
pa ga nosi kud je tebi drago."
Ona misli da nitko ne čuje,
al to čuje Nenadova majka.
Ona uze nejačka Nenada
pa ga nosu u zemlju Magjarsku,
svomu bratu Filipu Madžaru,
sve mu kaže što je i kako je
pa se vrati dvoru bijelomu.
Malo vrijeme za dugo ne bilo,
prolazilo dvanajest godina
dok je Nenad malko poodrasto
i junačkim opaso se pasom.
Ne bijaše takoga junaka
u svoj zemlji turskoj i kaurskoj.
Njemu ujak po istini kaže,
sve mu kaže što je i kako je.
Kad razumi nejačak Nenade,
on Filipu tiho besjedijo:

"Oj, ujače, očinjeg ti vida,
pusti mene mojoj miloj majci
da ju vidim za života moga
i da vidim otca, pa i strica.
Ako meni Bog pokloni zdravlje,
ja ću otić do Stanbola grada,
pohodit ću moju tetu dragu
i mog tetka bega Kasum bega."
Kad je ujak riječi razumijo,
kupi njemu debela gjogata,
za njeg dade hiljadu dukata
i kupi mu svijetlo oružje
kakva ne bi u Kraljević Marka,
opremi ga kao carskog sina.
Baci ujo Nenada na gjogu,
al je gjogo tovan i bijesan,
po tri koplja u nebesa rilja,
a četiri zemljom po ćenaru,
ušim striže po nebu oblake,
a nogama grobnice izkapa,
iz nozdrva živ mu plamen svira.
Plahnuo se Filip za nećaka
da mu gjogat ne zbaci dječaka.
Nu delije mladjana Nenada,
reče uji: "Sbogom! Do vigjenja!",
te pokupi dizgine po gjogi,
ter podciknu kao ljuta guja,
a zapjeva što mu grlo daje,
reć bi da ga vile odnesoše.
Sa pogleda za čas ga nestade,
on otijde dvoru majke svoje.
Daleko ga majka ugledala
pak je sama u sebi govorila:
"Bože mili, na svemu ti hvala,
kakva j' ono neznana delija,
odkud li mu gjogo, gorska vila,
Čijeg li je roda i plemena?
Blago majci koja ga rodila

i sestrici koja ga odljulja!"
Dok se djete dvoru prikučilo,
poznade ga iz daleka majka,
prid njega je na dvor izletila
pak se hvata sinu oko vrata,
s njim se grli i za zdravlje pita.
Hode djete na visoku kulu,
u njoj najde i otca i strica.
Kada ih je slijepe opazilo,
ono ciknu kao guja ljuta
pak je junak zorli podviknuo:
"Bre, gjidijo, beže Kasum beže,
pričekaj me, kuja te rodila,
dok ja sajdem ka Stanbolu gradu,
vidjet ćemo štene materino,
komu si ti oči povadijo?"
Težko djete jutro dočekalo
dok svanulo i sunce granulo,
odmah jaši debela gjogata,
goni njega do Stanbola grada.
Kad je došo na vodu studenu,
al na vodi tridest djevojaka,
one peru bjelicu pšenicu.
Njima Nenad Boga pohvalijo,
djevojke mu zdravljem prihvatile.
Sve su plele bijele pletenice.
Njima Nenad tiho progovara:
"Bora vama, tridest djevojaka,
što ste tako vrlo ostarile,
što se niste mlade poudale?
Il nejmate ruha bijeloga
il nejmate glavnih mušterija
il ste mlade sjerote ostale?"
Al što ću vam duljit lakrdiju,
sve Nenadu po istini kažu:
da je njiha mlade zarobijo,
zarobijo beže Kasum beže,
stog nejmaju mladih mušterija

jer je njima sreću ukinuo.
Kad to čuo nejačak Nenade,
on upita tridest djevojaka:
"Gdi je kula bega Kasuma bega?"
Njemu cure po istini kažu:
"Hajde gori širokim sokakom,
ti ćeš naći ogradjenu kulu,
a pred kulom kamenu avliju,
u avliji šadrvan vodicu.
Kula mu je limom pokrivena,
na vrh kule od zlata jabuka,
u jabuci alem kamen dragi."
Hode Nenad širokim sokakom.
Kad je došo kamenoj avliji,
na avliji vrata zatvorena.
On pokupi gjogatu kajase
pak priskače kube i kapiju,
pusti gjogu na mermer avliju,
a on pojde na viticu kulu.
S pendžera ga teta ugledala
pak se strka na mermer avliju
te govori nejačak Nenadu:
"Bora tebi, neznana delijo,
odklem jesi, iz kojeg li grada,
iz koje li zemlje zavičaja?
Delije su do sad dolazile
na viticu bega Kasum bega,
takvog zova nikad ne činiše,
ko što činiš, jadan nesretniče!
Već ti lijepo i na miru kažem,
ako ti je momkovati drago,
iznositi na ramenih glavu,
bježi jadan iz mermer avlije,
bježi jadan zemljom po ćenaru,
jer ako te Kasum beg ugleda
rusu će ti odrubiti glavu."
Ali teti Nenad progovara:
"Bora tebi, mlada begovice,

kako pravo, tako bila zdravo,
kaži meni gdi je Kasum beže?"
Njemu bula pravo odgovara:
"Eno bega na vitici kuli,
duhan puši, crnu kafu srče."
Kad to čuo nejačak Nenade,
on uzleti na viticu kulu,
nogami je vrata odvalijo,
brez izuma kod bega je sijo.
Na njeg beže oči izkolači
pa govori nejačak Nenadu:
"Bre gjidijo, neznana delijo,
zar ti ne znaš našega hadeta
da se alkom na vratima tuče
i za sjesti da se izum traži?"
Kasum begu Nenad progovara:
"Znadem, beže, vaše običaje,
pusto roblje da te tako služi,
al ja junak ne znam robovati.
Ni ti ne znaš našega hadeta
kako treba s junakom zboriti,
al to ću te, beže, naučiti."
Mamen Nenad na noge skočijo,
britku svoju sablju povadijo
pa govori oštro Kasum begu:
"Bre, gjidijo, kaljava balijo,
vrijeme dojde da dugove platiš,
mala dara, četir oka vrana
što mi otcu i stricu izvadi.
Ja ti neću očijuh kopati,
šta će glava brez dva oka vrana!"
Sabljom mahnu, odsječe mu glavu.
Uze glavu nejačak Nenade
pak ju baci na mermer avliju,
svojoj teti oštro progovara:
"Eto, bulo, na dar ti jabuka!"
Kad to vidje ljuba Kasum bega
i poznade glavu svoga bega,

ona ciknu kao ljuta guja
pa pobježe širokim sokakom,
misli bula uteći će gjogi.
Kad to spazi nejačak Nenade,
brže bolje na avliju snijde,
pa poklopi pretila gjogina
te potjera mladu begovicu.
Malo bilo, za dugo ne bilo,
on sustiže mladu begovicu.
Lijevom hvata kosu na plećima,
desnom hvata kožnu tatarkinju
na kojoj je devet šibaluka
i deseta pula od olova.
Poče prašit bulu po plećima,
kud ju šuca, bijela koža puca,
kud ju bije, crna krvca lije.
Povrati ju u viticu kulu
pa govori mladoj begovici:
"Kučko jedna, plaćaj dugovanje,
mala dara, četir oka vrana,
što si s begom braći povadila.
Nesretnico, vjere odmetnico,
guja nisam da ti oči pijem,
šta će glava brez dva oka vrana."
Bratić Nenad dugovanje traži,
sabljom mahnu, odrubi joj glavu.
Svu je kulu Nenad porobijo,
porobijo pak ju zapalijo.
Pola blaga robinjama daje
da se svaka za draga udaje.
Pola blaga Nenad pribrao
pak je svojim dvorim ga ponijo.
Prid njega je izšetala majka,
a i grješna okrbina baka.
Majka grli nejaka Nenada
pa mu čelo viš očijuh ljubi,
Nenad majki obadvije ruke.
Nenad babi svojoj progovara:

"Plati, bako, težko dugovanje,
mala dara, četir oka vrana
što si djeci svojoj povadila
baš sa zetom begom Kasum begom."
Stara baba bješe zanimila,
moli Boga da joj dušu primi,
ali grješna ne izlazi duša.
Nenad babu za desnicu hvata
pa ju vodi putu na raskršće,
živu babu u zemlju zakopa
sve do stara i škvorava vrata.
Nenad hode, jato vranah dojde,
živoj babi oči izkopaše,
izkopaše, pa ih požderaše.
Tako Nenad osveti babajka
i svojega strica rodjenoga.
Ej, junače, cvala ti desnica,
a u polju bijela pšenica,
na brdima vinova lozica,
a u kući sićana dječica!
A mi da smo zdravo i veselo!

2. Od Nikole Kapetana

Gusle moje, moja tužna hrano,
težko onom koj' se o vam hrani,
tko se hrani i oda zla brani!
Pod Solinom zelena livada,
nit košena, niti opašena,
djevojačkim nogam pogažena,
na njoj raste tunja plemenita.
Kad se tunja cvate u proleće
do Krbave i Like miriše.
To se čudo po daleku čulo;
to je čuo crni Arapine
te oprema čavku bedeviju
i on ide ka Solinu bijelu.

Na livadi čavku odjašijo
i pod tunjom čador razapeo
te na Solin namet nametnuo:
na dan, brate, po dvizicu ovcu,
a na noćcu po lijepu djevojku
i debela ovna izpod zvona
i uz ovna po barilo vina
i pogaču od tri varićaka.
Sav se Solin redom obredijo,
dojde reda Niki Kapetanu,
a u Nike Anica sestrica
i njegova ljuba Angjelija.
Al se Niko bolom razbolijo,
srdobolje srdčane bolesti.
On boluje devet godin dana,
viš njeg stoji sestrica Anica,
suze roni niz bijelo lice.
Otište se suza niz obraze,
pade Niki na bijelo lice.
Govorijo Niko Kapetane:
"O, borati, sestrico Anico!
Zar je naša kula povečala,
kap mi kiše upade na lice?"
Šuti seka, ništa ne govori,
suze roni niz bijelo lice.
Niko spazi suze u sestrice
pak je seki tiho besjedijo:
"A, borati, sestrico Anico!
Kakva ti je muka dodijala
pa ti roniš suze niz obraze?
Al je tebi ponestalo zlata,
ili zlata ili bijela platna
ili ti je na umi udaja
il sam tebi seko dodijao
bolujući devet godin dana?"
Odgovara sestrica Anica:
"Ne budali, moj brate jedini!
Nit je meni ponestalo zlata,

niti zlata niti bijela platna,
niti mi je udaja na umu,
nit si meni brate dodijao
da boluješ još devet godina,
već je meni tuga dodijala.
Pod Solinom zelena livada,
da Bog dade ne zelenila se,
i na njojzi tunja plemenita,
da Bog dade pa ona usahla,
i pod njome crni Arapine,
ujela ga šarovita guja
jer nametnu namet na Solinu:
na dan ovcu, a na noć djevojku
pak je rednja evo na me došla.
Vajme meni do bora miloga,
volim, brate, glavu izgubiti
neg Arapu dat se poljubiti."
Kad to čuo bolan kapetane,
progovara sestrici Anici:
"A, borati, sestrico Anico,
zovni der mi moju vjernu ljubu,
nek mi vodi debela gjogata,
nek ga vodi u novu čaršiju,
a k onomu Stojanu Nalbanti,
nek mi Stojan podkuje gjogata.
Ako Bog da i sreća junačka
pak se kući ja zdravo povratim,
platit ću mu gjogino kovanje.
A ti hajde, moja seko draga,
tamo gori, u gornje čardake,
donesi mi platna bijeloga,
umotaj mi moju bolju ljutu,
donesi mi sablju okovanu,
opaši me pasom mukademom,
umotaj me, moja seko draga,
od bedarah do vitkih rebara,
donesi mi kopje ubojito
da ja idem na rosnu livadu

pogubiti crna Arapina,
da ja vidim, psi mu žegli majku,
za koga su Solinke djevojke!"
Hode seka u gornje čardake,
hode ljuba u novu čaršiju
i odvede debela gjogata.
Vodi njega Stojanu Nalbanti,
sve Stojanu po istini kaže
što joj Niko bješe naredijo.
Al joj veli Stojane Nalbanta:
"Ja, borati, ljubo Nikolina,
hoćeš sa mnom noćcu prenoćiti,
podkovat ću debela gjogina?"
Kad to čula ljuba Nikolina,
to je njozi vrlo mučno bilo,
desnom rukom lice zaklonila,
u lijevoj gjogu odvodila,
odvede ga dvoru bijelomu
pak sve Niki po istini kaza.
Niko šuti, ništa ne govori.
U ta doba seka sa čardaka
donese mu bijeloga platna,
umota ga, moja bratjo draga,
od bedara do vitkih rebara
da mu gjogo ne povrijedi rana.
Lijepo ga je seka odpremila,
a ljuba je gjogu izvodila,
digoše ga na čilna gjogata.
Hode Niko širokim sokakom,
dobro dojde na rosnu livadu.
Kad je došo crnu Arapinu,
Božju pomoć on Arapu viče.
Arap mu je zdravljem prehvatijo
te Nikoli riječ govorijo:
"Sjaš', Nikola, da pijemo vina."
Njemu Niko krhko odgovara:
"Hajde za poslom, kuja te rodila,
nisam došo tvoje piti vino

već sam došo mejdan dijeliti.
Jaš' kobilu da se ogledamo,
da vidimo, kučkino kopile,
na koga si namet nametnuo!"
Zato Arap haje i nehaje,
već on pije crveniku vino,
zalaže se mesom ovnovinom.
Opet veli Niko Kapetane:
"Jaš' kobilu, crna Arapino,
da junački mejdan podijelimo.
Ak izvadim brijatkinju gjordu,
osjeću ti na sjedeću glavu."
Kad to čuo crni Arapine,
on poteže težku topuzinu
pak dotrka čavki bedeviji
pak se baci, brate, njoj u sedlo.
Izijdoše na rosnu livadu.
Govori mu Niko Kapetane:
"Bre, gjidijo, crni Arapine,
il ćeš bježat il ću pobjegnuti!"
Odgovara crni Arapine:
"Gjaurine, Niko Kapetane,
Tvoje zvanje, tvoje i bježanje."
Pobježe mu Niko na gjogatu,
za njim Arap kopje užidao,
bedeviji izmedju ušijuh,
na Nikoli nišan načinijo
med dva pleća gdi lijeka nejma.
Nuto gjoge, dobra mejdandžije,
a Nikole boljeg binjadžije!
Dok je gjogat kopje oćutijo,
odmah kleče na prva koljena,
po njemu se Nikola povija,
visoko ga kopje nadmašilo,
nit pogodi Nike nit gjogata.
Al ga viče crni Arapine:
"Oj, Nikola, kučkino kopile,
doveo si domljenu kljusinu

pak si meni varku učinijo.
Deder stani opet na mejdanu
da na novo ja sreću prokušam."
Odgovara Niko kapetane:
"Stan', Arape, dok ti rednja dojde."
Pa okrene debela gjogina
i potjera crna Arapina,
viče njega tanko glasovito:
"Čuj, Arape, kujino kopile,
nemoj reći da sam prevarijo,
eto tebi moje kopje vito."
Kopje žida, po pasu ga gleda.
Nut kobile dobra mejdandžije,
a Arapa boljeg binjadžije!
Kako kuja kopje oćutila,
brzo pade na prva koljena,
a Arap se po njoj položijo
i on pruži svoju mrku ruku
te uhvati kopje na leteću,
prelomi ga i u travu baci.
Razljuti se Niko Kapetane
te podbode debela gjogata
pa potjera crna Arapina
pa ga goni bijelu čadoru.
Dobar mu se gjogat pomamijo,
sve kobili po sapima skače.
Tako dojde do bijela čadora.
Niko trže svoju britku gjordu
pa udara crna Arapina,
iz Arapa živa vatra siva
jer je na njem pacirli košulja.
A kad vidje Niko kapetane,
on poteže perna buzdovana
pa udara crna Arapina,
sve mu pancir u tijelo zgoni,
al se Arap brani svakojako,
oko Nike 'itro obtrkuje.
Što kad vidje Niko Kapetane,

opet trže svoju britku gjordu,
udara ga sabljom nakomice,
udari ga pod sisu lijevu
gdje s' sapinje pancirli košulju.
Kako ga je lahko udarijo,
na sablji mu srdce iznosijo.
Arap pade u travu na glavu,
Arap pade, a Niko dopade
pa mu rusu odvalijo glavu.
Niko kupi Arapovo blago
i on pusti tridest djevojaka.
Svaku posla svomu bjelom dvoru
da s' udaju kud je njima drago,
a on hode k svojoj bjeloj kuli.
Kad je došo u novu čaršiju,
a na dućan Stojana Nalbante,
povikuje iza svega glasa:
"Dojdi amo, Stojane Nalbanta,
da ti platim gjogine podkove."
Stojan šuti, ništa ne govori.
Tude Niko konja odjašijo
pa unijde Stojanu Nalbanti,
uze njega za vrana perčina,
izvede ga na novu čaršiju,
sabljom mahnu, odsječe mu glavu,
pa on hode svomu bjelom dvoru.
Dočeka ga seka i ljubovca,
pod njim dobra gjogu prihvatile,
skidoše ga sa dobra gjogata,
uzeše ga po svilenu pasu
pa ga nose u mehke dušeke.
Pa po tomu, braćo moja draga,
gdi radosti, ima i žalosti:
do polnoći radost i veselje,
od polnoći tuga i čemerje
jer je Niko rane povredijo,
pa ih junak prebolit ne more.
On govori sestrici Anici:

"A, borati, moja seko draga,
ti prodaji debela gjogina
i još moje svijetlo oružje
pa ti kupuj ruho prebijelo,
udaji se, sestro, kud ti drago."
Još dozivlje previjernu ljubu
pa je i njoj Niko govorijo:
"A, borati, moja vjerna ljubo,
eto tebi moja kula vita
i pred kulom velika avlija,
za avlijom prostrana livada,
ti se hrani i oda zla brani."
To izusti pak dušicu pusti.
Eto pjesma, moja braćo draga,
kom je mrska i mržja mu bila,
kom je draga i dražja mu bila.
Žena muža za tikvu kupila,
druga joj se mlada narugala:
"Kujetino, kuja te rodila
jer ti nisi meni kazivala
da bi muža za tikvu prodala.
Ja bi bolje od tebe kupila,
ja bi tebi dva žbanjića dala."
Tko me čuje, na čast neka mu je,
onda bilo, sad se spominjalo,
medju društvom uz gusle pjevalo!

3. Mali Marijan i Ivo arambaša

Vino pije trideset junaka
u Trebavi, visokoj planini,
vino pili pod jelom zelenom.
Kada su se vinca ponapili
pa im vince udari u lice,
a rakija eglen otvorila,
počeše se hvaliti junaci:
njeki bratom, a njeki sestricom,

njeki, brate, previjernom ljubom,
njeki konjem, a njeki oružjem,
njeki dvorom, a drugi timarom,
njeki puškom, njeki desnom rukom.
Kad je rednja, brate, dolazila
na uboga malog Marijana,
njemu suza pade niz obraze
jer se junak nejma čijem hvalit:
nit imade brata ni sestrice
niti, brate, previjerne ljube,
a ni konja ni svjetla oružja,
niti dvora nit novih timara.
Ima samo u Gradačcu kulu
i u kuli ostarilu majku.
Majka stara, a kula traljava,
oko kule šikarje poraslo,
a na kuli ptice viju gnjezda.
To je njemu srdcu težko bilo,
on se skoči na noge lahgane
pak družini "sbogom" podvikuje.
Hode momak svojoj staroj majci,
najde staru u gornjih hodaja,
kudjeljicu prela uz preslicu.
Kad je stara sina zapazila,
misli baba misli svakojake,
čudila se sinu Marijanu
što je tako rano podranijo
i družinu svoju ostavijo.
Starica je prid njeg izlazila,
pak kad smotri suzu na obrazu,
starica se jako upašila.
Progovara ostarila majka:
"Marijane, moje oči vrane,
što ti se je dogodilo sine?
I do sad si išo u Trebavu,
a med družtvo pod jelu zelenu
pa se nisi nikad žalostijo.
Da se nisi sinko razbolijo

ili s kim god u družtvu svadijo
ili možda sinko i pobijo?"
Progovara mali Marijane:
"Nisam, majko, života mi moga,
nit svadijo niti se pobijo,
nikom svadnja valjda nije draga
pa ni meni, ostarila majko!
Drugo mi je, majko, dodijalo.
Danas bijah u Trebavi, majko,
s tridest druga pod jelom zelenom.
Kad se družtvo ponapilo vina,
rujno vino eglen otvorilo,
sva družina redom se hvalila:
njetko bratom, njetko sekom dragom,
njeki ljubom, previjernim drugom,
njeki dvorom, njeki tovnim dorom.
Kad je rednja na me dolazila
sve je družtvo na me pogledalo,
meni majko srdcu težko bilo
što se nejmam čijem pohvaliti:
nit ja imam brata nit rodjaka
niti seke niti vjerne ljube
niti konja ni svjetla oružja
niti dvorak, a niti timara
Imam samo zavečanu kulu
i u kuli tebe staru majku,
oko kulo šikarje poraslo,
u šikarju vuci i bauci.
Ti ćeš, majko, skoro umrijeti,
srušit će se kula zavečana,
a ja ostat ko na brdu jela,
vita jela granja okresana.
To je meni danas težko bilo
pa mi se je ne htijuć plakalo."
Kad to čula ostarila majka,
svomu sinu stara progovara:
"Ne budali, moje dijete drago,
ta i ja sam rodila junaka,

tvoga brata arambaša Ivu
koji tridest godin hajdukuje
po Trebavi i Ozrenu ravnu.
Kad si bijo od petnajest dana
on imade petnajest godina,
pak mu babu uloviše Turci,
uloviše pa ga objesiše.
Našu kulu porobiše Turci,
odvedoše konje i paripe,
odnesoše tri tovara blaga,
odagnaše stotinu volova,
a ovacah ni broja se ne zna.
Samo osta gjogo u podrumu
i ostade svijetlo oružje
i odijelo tvoga babe sine,
kako onda, tako sve do sada.
Pa je Ivi težko duši bilo
što mu Turci babu umoriše,
što mu vitu kulu porobiše
pa se odbi momak u hajduke,
u hajduke, u goru zelenu.
Lijepu četu Ivo je sabrao
pa je četi Ivo harambaša,
hoće Ivo da osveti babu.
Tovan gjogo eno u podrumu,
kroz podrum je voda navedena,
zobcu zoblje, hladnu vodu pije.
Niti vidi sunca ni mjeseca
nit bijela u podrumu dana,
a ja majka za njeg ti ne kazah
da me ne bi i ti ostavijo,
da ne b' i ti u goru umako
četovati i hajdukovati."
Kad to čuo mali Marijane,
od radosti suze je ronijo,
svojoj staroj govorijo majci:
"Stara majko, očinjeg ti vida,
kuhaj meni sitne brašljenice,

iznesi mi svijetlo oružje,
izvedi mi pretila gjogina
i najbolje babino odijelo
da ja idem u goru zelenu
potražiti moga brata Ivu.
Neće l' Bog dat i sreća od Boga
da ja najdem moga brata Ivu,
da ga vidim, majko, za života."
Marijanu majka odgovara:
"Nejdi, sine, ako Boga znadeš,
u gori su vuci i hajduci,
u gori su klanci jadikovci
gdjeno mnoga jadikuje majka
oplakujući sina jedinoga,
vjerna ljuba druga vjenčanoga
ili seka dragog brata svoga.
U gori je harambaša Ivo
i njegovih trideset drugova.
Spazit će te harambaša Ivo,
spazit će te, poznavat te neće
pa ćeš ludo izgubiti glavu."
Al Marijan za to i ne haje,
već on moli svoju staru majku
da mu kuha sitne brašnenice,
da mu dade pretila gjogina
i svijetlo babino oružje
i zlatali babino hodijelo
pa da ide brata potražiti.
Kad se staroj na ino ne može,
ona sinu hljeba zamijesi,
iznese mu zlatali haljine
i svijetlo babino oružje.
I dade mu od podruma ključe
gdino gjogo godine boravi,
od dan do dan petnajest godina,
gdi je sama ulazila baka,
timarila gojenog gjogata
i prala ga mletačkim sapunom

i rakijom tri put pripjecanom.
Lijepo stara sina svjetovala:
"Eto, sine, babino odijelo,
eto, sine, babino oružje
i eto ti pretila gjogina,
pojdi, sine, u sto dobrih časa!
Kada sine u Trebavu dojdeš,
nemoj dušo kroz goru pjevati
jerbo gora nikad nije sama,
il brez vuka ili brez hajduka.
Začuo b' te harambaša Ivo
i njegovih trideset drugovah.
Neće tebe poznavati Ivo,
već će mislit da si Ture bijesno
pak ti more duši biti tijesno.
Ako tebe sretne gdi god Ivo,
tebe ne zna, al će poznat gjogu
po njegovoj biljezi na nozi
pa će tebe Ivo ustaviti
i pitati odklem tebi gjogo,
a ti, sine, sve mu pravo kaži."
Marijan se lijepo obuče
i pripasa svijetlo oružje.
On izvede mamena gjogina,
staroj majci poljubi desnicu,
majka njega medju oči vrane,
pa on svojoj progovara majki:
"Sbogom ostaj, moja mila majko,
nadaj mi se do nedilju dana,
ili meni ili bratu momu
ili majko jednom i drugomu.
Ne bude l' me za nedilju dana,
ne nadaj se, majko, nijednomu."
To kad reče, bijesan gjogo kleče,
Marijan mu u sedlo se baci.
Bože mili, čuda golemoga,
da bi stati komu pa gledati
što bijesan parip sad poradi,

svu kaldrmu nogam pogrutao,
iz kaldrme živi oganj sijeva,
tovan gjogo žvalje razvalijo
ko aždaja svetoga Juraja.
Gjogat skače na same kolače,
po dva hvata nebu pod oblake,
a četiri zemljom po ćenaru,
iz ustah mu golubovi lete,
njekad bijeli, a njekad krvavi,
svega momka pjenom zabacao
dokle ga je iz dvora pomako.
Hode gjogat preko polja ravna
kao zvijezda preko neba plava.
Za njim gleda ostarila baka
pa je stara u seb' govorila:
"Bože mili, lijepa paripa,
a još boljeg na njemu junaka!"
Mamen gjogo brzo putovao,
prije sunca u Trebavu dojde,
svu Trebavu zdravo momak projde,
al ne najde milog brata svoga.
Pod Trebavom pijana mehana,
u mehani krčmarica Mara.
Marijan se u mehanu svrati
da odmori sebe i gjogina.
Al mu veli krčmarica Mara:
"Bora tebi, neznani junače,
odkud li si, od koga li grada,
iz koje li zemlje, zavičaja?"
Krčmarici momak odgovara:
"Što me pitaš, krčmarico mlada,
odkud jesam, od koga li grada?
Ja ne tražim mladih djevojaka
jer se ženit namislijo nisam,
nego hodam zemljom po ćenaru
da se bijela ja nagledam svijeta."
Njemu veli krčmarica Mara:
"Ne pitam te za ženidbu, momče,

već bi tebi lijepo svjetovala
da ne odaš po Trebavi kletoj
jer Trebava nikad nije sama,
brez hajduka ili gorskog vuka.
Po njoj hoda arambaša Ivo
i njegovih trideset drugovah,
ima tomu petnajest godina.
Pa te more uočiti Ivo
pa ti more duši biti krivo
jer bo Ivo za šalu ne znade."
Govori joj mladi Marijane:
"Bora tebi, krčmarico Maro,
kaži pravo, tako bila zdravo,
gdi je sada arambaša Ivo?
Jesi li ga skoro uočila
il u gori ili u mehani?"
Veli njemu krčmarica Mara:
"Evo ima jur petnajest danah
od kad Ivo Trebavu ostavi
i on hode u Ozren zeleni,
a sa svojih trideset drugara.
Zasjeo je klance jadikovce
i busije popenjao ljute
pa on čeka starog Mulamuju
i njegova sina Ibrahima
i njegovih do trista svatova
jer je Mujo dužan mu ostao
kad je skoro ovud prolazijo.
Nije Ture ucjene platilo
niti Ivi nit njegovu družtvu,
misli da će na džaba mu proći
i djevojku da će provoditi.
Mulamujo još se pohvalijo
da s' ne boji arambaše Ive
i njegovih trideset drugova.
Pa to čuo arambaša Ivo
pa je njemu vrlo bilo krivo."
Kad to čuo mladi Marijane,

on poskoči na noge lahgane
pa pojaši pretila gjogina.
"S bogom!", viče krčmarici Mari:
"Nadaj mi se, krčmarico Maro,
nadaj mi se do nedilju dana,
spremi meni crvenike vina
i spremi mi janjetine mlade.
Ak ne dojdem do nedilju dana,
pokoj reci mojoj duši, Maro."
Momak hode, a Mara ostade.
Hode momak u Ozren planinu
potražiti brata jedinoga
po imenu Ivu arambašu.
Kad je bijo u sred gore ravne,
on zapjeva iza svega glasa:
"Oj, gorico, po Bogu sestrico,
kaži meni, oj, goro zelena,
je li tude arambaša Ivo
i njegovih trideset drugovah,
da li Ivo jošter pije pivo
i jede li ovnovinu meso?"
Hode jeka od brda do brda,
hode jeka kroz goru zelenu,
dojde jeka do tijesna klanca,
do tijesna klanca jadikovca.
Tud se trefi arambaša Ivo,
to je njemu vrlo bilo krivo
da tko pjeva kroz goru zelenu
dok je Ivi na ramenih glava.
Pa on poda tri najbolja druga
da uhode klance jadikovce,
da izajdu putu na razkršće
pak da vide tko gorom zapjeva,
tko li Ivu u pjesmi spominja:
neka njega sa konjem rastave
da ga mrtva sa zemljom sastave.
U mladjega pogovora nejma,
ustadoše tri krvna hajduka,

podprašiše puške tučenikom
i hodoše putu na razkršće,
zasjedoše tri busije ljute.
U to doba, braćo moja draga,
malo bilo, za dugo ne bilo,
ugleda se bijesom gjogine
i na njemu mali Marijane.
Učan gjogo klancu jadikovcu
i u klancu stavljenim busijam,
u nos frkće, a ušima striže,
opazijo u klancu hajduke,
reć bi htijo malom Marijanu:
"Tude nam je ginut, gospodare,
ili meni ili tebi, dragi,
ili možda jednom i drugomu."
U to doba, braćo moja draga,
iz busije tri puške pukoše,
na gjogatu grivu zapališe,
al junaka mlada ne trefiše
pa on zdravo kroz busiju projde,
hode dalje kroz goru zelenu.
arambaši to je krivo bilo
pa on šalje tri druga hajduka
da ubiju mladjana putnika.
Tri hajduka busiju staviše,
tri šešane svoje izpališe,
ali one ostadoše puste,
samo momku čelenku skidoše
i perčina malo zapališe.
I to Ivi vrlo krivo bilo
pa se momak mamom pomamijo.
On poskoči na noge lahgane,
dovini se svoje puške šarke
pa ju hvata, brate, po srijedi,
svoju šarku ovak razgovara:
"Šarko moja, sve moje uzdanje,
nikad mene nisi ti izdala,
nemoj izdat ni danas me, šarko.

Ja ću tebe srebrom okovati,
suhim zlatom svu ću te navezti."
Hode junak od jele do jele
pa zasjede za samicu jelu
koja no je pokraj puta rasla.
On uoči malog Marijana
izmed jela i jelova granja,
na čelu mu nišan sastavijo,
na tabanu vatru zapalijo:
puče puška i ne osta pusta
pa pogodi malog Marijana
med dva oka u čelo junačko.
Momak jeknu, a gora odjeknu
pa se sruši u zelenu travu.
Zemlji pade, kraj njeg gjogo stade
pa on crnu zemlju nogom tuče.
Odtud Ivo k družini se vrati
pa on poče piti rujno vino
zalažuć se ovnovinom mesom.
Ali, brate, za dugo ne bilo,
ljuto njega glava zabolila,
malo posli i srdce i glava
pa on svomu družtvu progovara:
"Braćo moja i družino draga,
Bog bi dao da bi dobro bilo,
težko me je glava zaboljela,
malo posli i srdce i glava.
Otijdite, braćo moja draga,
otijdite putu na razkršće
pa vidite koga sam ubijo.
Da se nisam junak ogriješijo
pa putnika pravedna ubijo,
nije l' Bog do da on jošter žive,
da ga pitam tko je, odklem li je,
od koje je zemlje zavičaja."
U mladjega pogovora nejma,
brzo momci na razkršće došli
i htjedoše k Marijanu doći,

al im gjogat ni blizu ne dade,
nogam bije, a zubima grize,
čuva jadan svoga gospodara.
Kad vidješe gorske aramije
da im gjogo ni blizu ne dade
osim da bi i njeg pogubili,
vratiše se, Ivi dojaviše
da im gjogat ni blizu ne dade.
arambaši to je čudno bilo,
čudno brate pa i žalovito.
On se junak na noge podigo
pa on ide putu na razkršće
da on vidi ranjena junaka
i njegova mamena gjogina.
Kad je Ivo gjogu uočijo,
odmah ga je, brate, upoznao
po njegovoj biljezi na nozi.
On se plesnu po bedri junačkoj
pa on gjogi ovak progovara:
"Jao, gjogo, moga babe dobro,
moga babe pa i moje, gjogo,
odklem tebe vile donesoše?
Da mi znadeš kazat, moj gjogate,
koga skide s tebe šara moja,
bratom bi te svojim ja nazvao."
Arambaša konja zagrlijo
pa ga ljubi u čelo med oči.
Kad to vidje ranjen Marijane,
on obori suze niz obraze.
Al mu veli Ivo arambaša:
"Bora tebi, neznani putniče,
odklem jesi, od koga li grada,
od koje li zemlje zavičaja
i odkud ti gjogat moga babe?"
Progovara ranjen Marijane:
"Oj, junače, iz gore ajduče,
ja sam mladjan iz Gradačca grada,
ja sam jadan jedini u majke

po imenu mali Marijane.
Kada bijah od petnajest danah,
imah brata od petnajest ljetah
po imenu Ivu arambašu.
pa nam Turci otca pogubiše,
našu kulu, brate, porobiše.
To je Ivi vrlo krivo bilo
pa on sabra trideset drugova.
Hode Ivo u goru zelenu
prisjedati klance jadikovce
i busije metat uz drumove
da osveti našega babajka.
Pa ja pojdo' brata potražiti
da ga vidim za života moga,
za života moga i njegova,
al me danas loša sreća najde,
loša sreća ovde u planini
jer nabasah na busije ljute,
iz busijah puške zapucaše.
Dva puta me sreća poslužila,
treći puta loša sreća bila
jer me jedna puška potrefila
pa sam smrtnu ranu zadobijo."
Kad to čuo arambaša Ivo,
on zaplaka kao malo dijete:
"Jao meni do bora miloga
gdi pogubih brata jedinoga!
Marijane, moj brate jedini,
moreš li mi ranu preboljeti
da ja tražim ljekovite trave
i meleme od smrtnih je rana?"
Marijan mu po istini kaže:
"O, moj brate, arambaša Ivo,
ja ne mogu ranu preboljeti,
ne pati se i ne traži travah
nit melema od smrtnih je rana."
To izusti pak dušicu pusti.
Kad to vidje arambaša Ivo,

od žalosti bješe zanijemijo
pa on društvu ovom progovori:
"Braćo moja, trideset drugova,
četovasmo petnajest godina,
saletismo dosti tvrda blaga
i odijela nova i polovna.
Izpismo se crvenike vina,
dojde vrijeme da se rastajemo.
Dv'je grobnice ovdi izkopajte,
jednu meni, drugu bratu momu
pa nas, braćo, lijepo sahranite.
Dva zelena bora usadite,
medju njima spomen podignite
i na njemu ovo upišite:
'Ovdi leže dva brata rodjena
po imenu mali Marijane
i bratac mu arambaša Ivo.'
Otijdite i do moje kule
i u kuli stare moje majke
pa mi majku, braćo, sahranite,
a za moje nebrojeno blago."
To izusti pak dušicu pusti.

4. Pjesma od ajduka Marka Gujara

Šenluk čini Huso Kapetane
u Gradačcu gradu bijelome.
Šenluk čini tri nedilje dana,
na veselje gospodu zazvao:
od Dervente Dervent Kapetana,
a od Tuzle Tuzlu Kapetana,
tridest bega iz trideset selah,
i on pozva trideset buljukbaša
koji onda na glasu bijaše.
Pa kada su svi mu dolazili,
lijepo se kod njeg počastili,
tod jim veli Huso Kapetane:

"Znate l', braćo, što sam vas pozvao?
Meni tužba već je dodijala
sa svih strana od naših Turaka
da je njima živjet dodijalo
u carevu i u našem zdravlju.
Da b' od koga, ne bi ni žalijo,
već od jednog Vlaha neoprana,
po imenu ajduka Gujara.
Evo ima devet godin dana
od kad Gujar hode u ajduke
pa se krije po zelenu lugu
od Raića pa do Ulovića.
Dva je druma pseto zatvorilo:
jedan drum je ka Gradačcu gradu,
a drugi je Brčkomu na Savi.
Marko cijeni trgovce po putu,
težki namet meće na vilajet.
Tko mu ne da, tomu ne oprašta,
već mu rusu oduzima glavu
ili kosti u mješinu drobi.
Koliko je u godini danah,
toliko je odrubijo glavah.
To je za nas sramota golema,
ponajviše za naše pandure
i njihove mlade buljukbaše.
Jazuk vama, mladi buljukbaše,
i vašemu svijetlu oružju
i vašemu namu na mejdanu:
to se čudo nikad nije čulo
da s' ajduku dohakat ne more.
Kad bi meni sramota ne bila,
ja bi sutra potražijo Marka,
potražijo pa i ulovijo
i s ludom ga glavom rastavijo,
očistijo šumu od ajduka,
otvorijo careve drumove,
osvetijo osječene glave.
Ali kad bi ja to učinijo

i za Markom uprtijo torbu,
svak bi reko ili pomislijo:
da nij Gujar junak nad junake
ne b' podigo Huse Kapetana
iz Gradačca grada bijeloga.
Pa bi još se Vlaše pohvalilo
da ga puška ubiti ne more,
da bi oštro dočekao gvozdje.
Već čujete l' tridest buljukbaša
što vam Huso s divana govori?
Gdi ga ćute još dva kapetana
i trideset najstarijih bega.
Ako Marka vi ne ulovite
il mu rusu glavu ne srušite,
evo vama tvrdu riječ dajem
da ću vaših tridest odrubiti
ili ću vas listom povješati,
mjesec pade, neka svaki znade."
Bože mili, mučne zagonetke,
nit je lahko u ruke Gujaru,
niti, pobro, Husi Kapetanu:
neda Gujar lahko svoje glave,
neda lahko Huso svoje riječi,
valja ići, ne more obići.
Skoči gori tridest buljukbaša,
do zemlje se Husi poklanjaju
pa mu ljube skut i obe ruke
pa se oni na puškama kunu
da će ići u goru zelenu,
da će Marka živa uhvatiti
il mu rusu odvaliti glavu.
Buljukbaše Husu ostaviše
pa hodoše svaki svomu dvoru
prigledati svijetlo oružje
i sabrati pod barjak pandure.
Bože dragi, na daru ti hvala,
malo vrijeme za dugo ne bilo,
podiže se tridest buljukbaša,

svaki vodi po tridest pandura,
sve momaka mladih neženjenih
koji nejma ni otca ni majke,
niti vjerne na vitici ljube.
Svaki more stići i utećи,
svaki more dočekat u klancu,
nijednomu mrijeti žao nije.
Kad je sila sva se podignula
kliče vila u zelenu lugu
pak dozivlje ajduka Gujara,
pa je njemu vila govorila:
"Kud ćeš sada, pobratime Marko,
da si ptica pak da imaš krila,
ne b' ti krila iznosila tijela.
Sa svih strana podigli se Turci,
a pred njima tridest buljukbaša
kojima je ginut za nevolju.
Obkolit će svu goru zelenu
pak će tebe uloviti Marko,
uloviti oli pogubiti."
Nu junaka ajdučine Marka,
zubim škrinu, oči izkolači,
pa on gorskoj vili progovara:
"Be dišeri, strašivice vilo!
I do sad su turkovali Turci
i tražili moju rusu glavu
pa mi ruse ne dobiše glave.
Neće ni sad, vjeru ti zadajem,
jer su Turci strašivice, seko,
u mehani Turci su junaci,
a u šumi strašivice vuci.
Nego bi te ja molijo, vilo,
ako znadeš da mi pravo kažeš
kolika je sila u Turaka,
koji li je prvi buljukbaša?"
Marku vila po istini kaže
da j' ustalo tridest buljukbaša
i uz svakog po tridest pandura,

nad svima je buljukbaša Suljo,
a Suljo je junak na mejdanu,
on poznaje klance jadikovce
i na klance jurišati znade.
Šest hajduka do sad pogubijo,
strah zadao raji po selima:
"Pa će Suljo potjerati raju
da i raja proganja te, Marko!"
Opet Marko nasmija se grohtom
pa zasuka svoje mrke brke,
a uz ruke bijele rukave.
Desnom tresnu po mrkalju svomu
pa on vili tiho progovara:
"Ne budali, iz gorice vilo,
ako Bog da i sreća junačka.
jošter danas junačina Suljo
sa svojom će rastavit se glavom."
Jošter oni u riječi bili,
al eto ti tridest buljukbaša,
pred njima je buljukbaša Suljo
i uz njega tridest Arnauta.
Zapucaše puške sa svih stranah,
list poleti sa zelenih grana,
bijesan Suljo iza glasa viče:
"Gdi si, Vlaše, oj, Gujare Marko?
Bolje bi ti sto put bilo, Marko,
da se nikad oštenijo nisi
jerbo danas, čuješ li me, Marko,
nit ćeš uteć nit odnijeti glave."
Njemu Marko krhko odgovara:
"Be dišeri, buljukbaša Suljo,
kad je vuka uplašila grana
il sokola cijelo jato vrana?"
Pak što bi vam ja duljio, družtvo,
puče tridest velikih pušaka,
Božje vrijeme posulo po gori,
ali Marko osta na mejdanu.
Pa kad Marku šenluk dodijao,

on poteže svoga garabina
koji ždere punu litru praha,
u njemu su tri kuršuma bila
i četvrta pula suhog zlata.
Na Sulji je nišan načinijo
med dva oka gdi no nejma lijeka.
Puče puška, ne ostade pusta,
pade Suljo na rudinu travu,
Suljo pade, Bogu dušu dade.
Sad se istom zametnula kavga,
puške prašte, brate, na sve strane,
jedni Turci na druge pucaju
jer se jadni sami ne poznaju.
Kad je Marko puške izpraznijo,
on prihvati krvnoga mrkalja
pa potjera tridest Arnauta.
Gdi kog stiza, mrkaljem ga križa
i rastavlja po svilenu pasu.
On rastjera Turke na sve strane
kao vuče kada se uvuče
medju stada bijelih ovacah.
Mnogo rusi' on odvali glava,
mnogo pustih on ostavi kapah
jerbo Marko za šalu ne znade.
Kada čuo Huso Kapetane
da mu pade buljukbaša Suljo
i njegova polovica družtva,
nij mu žao buljukbaše Sulje,
nij mu žao ni njegova družtva,
već mu žao drugih buljukbaša
koji Marka živa ostaviše
i kućama svojim pobjegoše.
Kapetan se mamom pomamijo,
na sve strane rasturi kavaze,
pa im oštro Huso zapovijeda
da povežu buljukbaše mlade
i njihove razbjegle pandure,
da im Huso po kanunu sudi.

Otijdoše mladjani kavazi,
osta Huso gnjevan i čemeran.
Kada haber buljukbašam dojde,
suze rone, a kunu Gujara
pa i svoju sreću na oružju.
Kad subota prva dolazila
dvadest devet dojde buljukbaša
u Gradačac k Husi Kapetanu.
Do crne se zemlje poklanjahu
pa govore Husi Kapetanu:
"Kapetane, i otac i majko,
pokloni nam naše ruse glave,
bit ćemo ti robovi dovijeka.
Nij moguće, dragi gospodare,
nij moguće pogubiti Marka
pa da ćeš nas listom povješati
jerbo Marka puška bit ne more,
jerbo Marka sablja sjeć ne more,
a živ Marko u ruke nam neće,
nitko Marku dohakat ne more."
Al gle, brate, Huse Kapetana,
u njega ti mehrameta nejma,
on dozivlje dva svoja dželata
pa im Huso iza glasa kaže:
"Čujete l' me, dva moja dželata,
vi uzmite dvadest buljukbašah,
vodite ih u doljne podrume
gdi no nikad ne zalazi sunce,
ruse glave njima poskidajte
i tamo ih navijek ostavite.
Još uzmite devet buljukbaša,
vodite ih putu na razkršće
kod Raića i kod Ulovića,
sve devet ih ondi povješajte.
Neka vidi iz gore hajduče
kako Huso dugovanje plaća
strašivicam mladim buljukbašam
koji svoju poštediše glavu,

pogaziše zakletvu zadanu."
Dva dželata gjorde nabrusiše,
pogubiše dvadest buljukbaša,
a devet ih brate objesiše
na raskršću carevih drumova
med Raićem i med Ulovićem.
Procvijelilo tridest udovicah,
one kunu Husu Kapetana
i gorskoga hajduka Gujara
jer ostaše rano udovice
na ognjištu kod sitne dječice.
To je Husi vrlo krivo bilo
pa on misli misli svakojake
kako bi se dohakalo Marku.
On dozivlje dva vijerna kneza
iz Raića i iz Ulovića
te je njima Huso govorijo:
"Čujete l' me, dva vijerna kneza,
bi l' mi mogli uloviti Marka
il na vjeru ili na mejdanu?
Ako mi ga ulovite mlada,
dva ću hata pokloniti vama
i uz hate svijetlo oružje,
uz oružje gosposko odijelo."
Husi vele dva vijerna kneza:
"Gospodare, Huso Kapetane,
mi ti Marka ubit ne moremo
jer je Marko junak nad junake,
al moremo uloviti Marka
baš na vjeru, ak' grjehota nije.
Ima Marko kumu u Raiću
pa će Marko poslušati kumu
i na sobet dolaziti kumi,
e da onda ulovimo Marka."
I to bilo, za dugo ne bilo,
stara baba oženila sina
pa je sinu činila veselje.
Ona zakla kravu jalovicu,

a izpeče ovcu šiljebicu,
na veselje dva sela pozvala,
selo Raić i selo Ulović.
Još je babi vrlo krivo bilo
što joj nejma kuma vjenčanoga
po imenu hajduka Gujara.
Njega kuma zove na veselje,
ali Marko boji se izdajstva,
zato Marko nećkao se doći.
Al mu kuma tvrdu vjeru daje
i ulaže staro kumovanje
da ga kuma izdavati neće.
Privari se, ujede ga guja,
dojde Marko kumi na veselje.
Kuma meće kuma u pročelje
pak ga časti ovčetinom mesom,
a zalijeva vinom i rakijom.
Kuma zdravi, ali ne izpija,
Marko zdravi, ali sve izpija.
Kad je tridest izkapijo čaša,
zaškripaše u hajduka zubi,
uplaši se družtvo uokolo,
svi na babu migom pokazuju
ne bi l' kumu puške oduzela,
ali Marko pušaka ne dade.
Nuto babe, odnijeli ju vrazi,
sve je puške rakijom zalila
pa namignu na devet komšijah
da svi skupa skoče na hajduka
ne bi li mu savezali ruke.
Devet krutih skočilo momaka,
poklopiše na sjedeću Marka.
Al kad vidje hajdučina Marko
da mu kuma nevjeru uradi,
osovi se na noge junačke,
na seb diže sve devet momakah
pa poleti u kuću na vrata
ne bi l' kako dohvatijo kumu

da joj Marko dugovanje plati.
Ali baba dosjetljiva bila,
proli vodu po gladkomu podu.
Po podu se oskliznuo Marko
pa se doli i srušijo Marko.
Kuma Marka vratilom odvali,
a komšije ruke savezaše,
svezaše mu ruke naopako,
pa na ruke meću belenzuke,
cvili Marko kao guja ljuta.
Povedoše gorskoga hajduka
pravo, brate, ka Gradačcu gradu,
a na poklon Husi kapetanu.
Kad su selu na izmaku bili
progovara hajdučina Marko:
"Jazuk vama, braćo prekršćena,
što na vjeri mene uloviste
i bijele mi ruke savezaste
pa me sada Husi poklanjate
da mi Huso sruši rusu glavu.
Evo vama moga blagoslova:
što sijali, to vam ne rodilo,
što s' rodilo, rano vam pomrlo,
kuće vam se vaše opustile
jer dajete vjeru za nevjeru,
jer dajete brata dušmaninu!"
Kada Marka u grad dovedoše
pa ga vidje Huso Kapetane,
preko brka Kapetan se smije
pa govori savezanom Marku:
"Bora tebi, gorska haramijo,
da si mene tako ulovijo
bi l' mi, Marko, život poklonijo?"
Njemu veli iz gore hajduče:
"Čuješ li me, Huso kapetane,
da sam tebe srećom ulovijo
rusu bi ti glavu odvalijo
jer si raju nahuškao, Huso,

da na vjeri mene razoruža,
da na vjeri tebi me pridade
brez mejdana, posla junačkoga.
Jazuk tebi Huso kapetane,
a i tvojoj hvali na divanu,
da bi Marka ti ubijo, Huso.
Čuješ li me, Huso kapetane,
odriješi mi samo desnu ruku,
za lijevu ni molit te neću
pa mi dodaj krvnoga mrkalja,
pa ti pusti što ima Turaka
u Gradačcu gradu bijelome,
i ti pojdi s njima, kapetane.
Alal vama na obadva svijeta
ako moju ukinete glavu."
Kapetanu to je krivo bilo
pa on zove dva svoja krvnika,
Hasančića i Huseinčića,
koji no se skoro poturčiše
pa im Huso oštro progovara:
"Čujete l' me, dva vjerna krvnika,
odvedite gorskoga hajduka
tamo doli do gradskih vješalah
pa vi njega odmah objesite
i rusu mi glavu donesite."
Dva krvnika povedoše Marka
do vješalah tamo iza grada,
na vješala podigoše Marka,
ali puče uže od vješalah,
pade Marko u travu na glavu.
Tri putah su jedeci pucali
dok su Marka jadna objesili.
Kad to čuo Huso Kapetane,
to je njemu vrlo mučno bilo,
poručuje da mu puste Marka,
ali Marko već je izdahnuo.
Kada Marku glavu odrubiše,
svoje gjorde Turci potupiše.

Kada Marka Turci rasporiše,
dvoja rebra u hajduka bila,
jedna gornja, a druga su doljna.
Kad iz Marka srdce izvadiše,
al u Marka dva su srdca bila,
jedno gornje, a drugo je doljne.
Kad to čuo Huso kapetane
to je njemu vrlo žao bilo
što pogubi takvoga junaka
pa on zove dva vijerna kneza,
a i kumu hajdučine Marka.
I njiha je Huso povješao
ne bi li mu duši lakše bilo,
ej nevjero, nigdi te ne bilo!